

Upute za interpretaciju lektire

August Šenoa, *Zlatarovo zlato*

Šenoina koncepcija povijesnoga romana

- prvo, na koji se način izabrana povijesna zbivanja mogu povezati sa Šenoinom temeljnom idejom da književnost treba biti „tendenciozna“, odnosno, da treba biti društveno angažirana i nacionalno funkcionalna (poveži sa Šenoinim programatskim člankom *Naša književnost*, novelom *Prijan Lovro*, dok svoje stavove o društvenoj ulozi književnosti Šenoa na sažet način iznosi i u jednome od članaka objavljenih u *Vijencu* iz 1874. gdje piše sljedeće: *Mi smo protivnici načela njemačkih književnika [misli se, vjerojatno, na romantičare] da je književnost sama sebi svrha: književnost, a navlastito beletristika, jest sredstvo da se razvije, usavrši narod, čovječanstvo. Utoliko beletristika treba biti tendenciozna [...]. Dvije vrste novelistike moraju se u nas gojiti: historična i socijalna, a tomu ima sila gradiva jer nam još mnogo lijeka treba. [...] U historičnom romanu moraš analogijom između prošlosti i sadašnjosti narod dovesti do spoznaje samoga sebe. Za to ima sto prilika. Pusto hvalisanja praotaca, krvava slava prošlih vremena nije zadaća našeg historičkog romana. Prikazat valja sve grijeha, sve vrline naše mudrosti, da se narod uzmogne čuvati grijeha, slijediti vrline* (prema: Ivo Frangeš, *Suvremenost baštine*, Zagreb 1992: 73).)
- drugo (i u uskoj vezi s prvim), kojim se postupcima u djelu oblikuje temeljno načelo Šenoina pristupa povijesnog građi, a koje se riječima Krešimira Nemeca može sažeti kao „historizacija fikcije i fikcionalizacija historije“.

Elementi tzv. trivijalne književnosti u oblikovanju likova i zapleta

- pokazati shematiziranost, odnosno, tzv. „crno-bijelu“ karakterizaciju likova (povezati s uvriježenim šenoinskim ključem u gradnji likova, a koji podrazumijeva da su negativni likovi uvijek stranci)
- pokazati shematiziranost u postupcima gradnje radnje (obratiti pažnju na postupke koji su karakteristični za trivijalnu prozu: otmice, spletke, intrige, prerušavanje likova i sl.)

- analizirati lik Grge Čokolina s obzirom na ulogu opisa u psihološkoj karakterizaciji
- analizirati nosive ženske likove Doru i Klaru Grubarovu s obzirom na elemente karakteristične za glavne tipove ženskih likova u protorealizmu i realizmu: anđeo u kući i fatalnu ženu; vidi članak K. Nemeca *Čuvarica ognjišta* na e-učenju)

Elementi romantične ljubavi

- romantična ljubav kao tipična pojava 19. stoljeća: analizirati odnos Dore i Pavla te odnos Dore i Klare (vidi materijale o romantičnoj ljubavi na e-učenju).
- je li Klarina posvećenost Pavlu u kodu romantične ljubavi?
- je li Pavao u odnosu prema Klari u dominantnome ili podređenome položaju?
- što je u temelju odnosa Dore i Pavla?

Nosive ideje djela

- prema studiji Stanka Lasića *Roman Šenoina doba* analizirati nosive ideje djela te osobito obratiti pažnju na likove Magde i Jerka

August Šenoa, *Prijan Lovro*

- odnos *Prijana Lovre* i Šenoina programatskoga teksta *Naša književnost*: koje se glavne teze iz toga Šenoina teksta mogu pronaći u *Prijanu Lovri*?
- odnos romana (i beletristike općenito) i ženske čitateljske publike: na koji način ova *Šenoina* pripovijetka potkrepljuje tezu da je u tome razdoblju osobito ženska čitateljska publika bila naklona romanima.
- koji se tipični realistički postupci u oblikovanju lika mogu pronaći u *Prijanu Lovri* (obično se naime smatra da ta pripovijetka najavljuje jednu od stalnih tematski preokupacija hrvatske književnosti realizma: odnos selo-grad te da jednako tako uvodi lik intelektualca, odnosno, lik visoko senzibilnog pojedinca koji se ne može nositi s društveno uvjetovanim okolnostima života)?
- kako su prikazani obiteljski odnosi (odnos oca i sina, majke i sina) te ako govorimo o problemu odnosa pojedinca i društva u tome tekstu, o čemu bismo sve mogli govoriti? (povezati s prethodno navedenim pitanjima)

- kako se grade opisi prostora i portreti likova (osobito s obzirom na ulogu fizičke u psihološkoj karakterizaciji)?
- na koji se način oblikuje pripovjedačka pozicija u tome tekstu?
- na koji je način koncipirana romantična ljubav?
- na koji su način oblikovani ženski likovi i uklapaju li se oni u uobičajenu tipologiju ženskih likova (npr. v. tipologiju ženskih likova 19. st. prema K. Nemecu).

Online dostupna literatura:

K. Nemeć, *Čuvarica ognjišta*(v. e-učenje)

S. Lasić, *Roman Šenoina doba* (v. e-učenje)

Josip Eugen Tomić, *Melita*

- analizirati glavne tematske nizove: društvene promjere (propadanje plemstva i jačanje građanstva), odnos pojedinca i društva, obiteljski i bračni odnosi te kompleks majčinstva i očinstva
- analizirati fenomen ženske seksualnosti: lik Melite kao fatalne žene
- analizirati realistično i romantičarski motivirane elemente
- analizirati liberalne ideje usmjerene ženskoj emancipaciji
- analizirati odgojni aspekt teksta

Josip Kozarac, *Tena*

- uočiti tipične tematske preokupacije hrvatskoga književnoga realizma u Kozarčevoj *Teni*
- uočiti način tematizacije društvenih problema s obzirom na realističnu poetičku maniru koja teži didaktičnosti, a opet objektivnosti
- uočiti načine gradnje obiteljskih odnosa (odnos majka – kći / otac – kći / muž – žena)
- uočiti načine autorova implicitnoga ili eksplicitnoga vrednovanja patrijarhalnoga sustava: pristaje li autor u prevladavajuće društvene vrijednosti ili ih izlaže kritici? (odgovor nužno ne podrazumijeva da jedna autorova pozicija isključuje drugu)
- uočiti načine oblikovanja središnjega ženskoga lika (Tena kao individualizirani ili tipizirani lik? Tena kao tipsko ostvarenje fatalne žene ili kao lik koji prekoračuje tipske obrasce fatalne žene?)

- uočiti način na koji se tematizira seksualnost (može li se govoriti o različitom načinu prikazivanja ženske, odnosno, muške seksualnosti?)

- može li se govoriti da Kozarčeva *Tena* ima naglašenu odgojnu komponentnu osobito s obzirom na motiv *posrnule žene* ili takva tvrdnja ne nalazi utemeljenje u tekstu?
- na koji bi se način mogla tumačiti Tenina fizička preobrazba, odnosno, kako se vrednuje Tenina (izgubljena) ljepota?
- može li se govoriti o aktualnosti ovoga teksta, odnosno, mogu li se u tome tekstu pronaći određene teme ili načini prikaza određenih društvenih pojava a koji korespondiraju s našim dobom?

Online dostupna literatura:

K. Nemeč, *Čuvarica ognjišta* (v. e-učenje)

H. Sablić-Tomić, *Ženski likovi* (v. e-učenje)

Vjenceslav Novak, *Iz velegradskoga podzemlja*

- opisati tematsku koherentnost zbirke
- analizirati elemente realistične književne poetike
- analizirati tematski kompleks siromaštva i tematsku zaokupljenost obespravljenošću „maloga čovjeka“
- analizirati problem odnosa pojedinca i društva
- analizirati autorski odnos prema društvenim problemima i mogućnosti uvođenja promjene u društvo

Ante Kovačić, *U registraturi*

- opisati tipične tematske sklopove hrvatskoga književnoga realizma
- opisati pripovjednu shemu romana i analizirati promjene oblika pripovijedanja te njihovu funkciju
- analizirati lik Ivica Kičmanovića kao tipično realistično motivirani lik koji korespondira s uobičajenim tipom muškoga lika hrvatske književnosti 19. stoljeća: introvertiranim pretjerano osjetljivim pojedincem u sukobu s društvom
- analizirati lik Laure kao tipični romantičarsko motivirani lik
- analizirati odnos Ivica i Laure s obzirom na način koncipiranja muške i ženske seksualnosti
- analizirati odnos Laura-Anica s obzirom na stereotipne ženske pozicije u književnosti 19. stoljeća (*anđeo u kući* i *fatalna žena*)

- analizirati lik kumordinara Žorža kao satirični autorov prikaz malograđanštine i *poluinteligenata* te krize klasnoga raslojavanja (odnos selo-grad)